

miként azt apáimtól tanultam, legjobb tudásom szerint híven, önzetlenül, becsülettel fogom szolgálni. S ha néha napján megvérzik is lábamat e pálya tövesei, akkor sem fogok, nem akarok azzal a cinikus latin mondással sziszszeni föl. Hadd biztasson, hadd bátorítson, hadd tanítson lemondanom, sorsomban megnyugodnom akkor is a világ legnagyobb tanítójának, a názáreti mesternek csendes, megnyugtató szava: „Az én igám terhes, de gyönyörűség“.

III. Nagy Lajos egyh. képvis. küldött üdvözlöte.

Tisztelt Közönség, Kedves Tanár Ur! Az E. K. Tanács által azt a megbízatást nyertük, hogy a jelen tanári beiktató ünnepélyen egyházunk képviselőjében én és Gyöngyösi Béla egyházi k. t. affia jelenjünk meg. Az ünnepélyre kiadott sorrendben helyet kértem tehát arra, hogy az egyház nevében üdvözlőnként jogosan megillető módon fejezhessen ki, nem a pusztán megjelenéssel, hanem egy rövid üdvözlő beszéd keretében cselekvő alakban.

Annnyival inkább, mert én az egyház és a kollégium, illetve gymnasiumok között a legszorosabb kapcsolatot, azt az édes odaadó viszonyt képzelem, sőt fennállónak, kötelezőnek tartom, a milyen létezik a szülők és gyermekek között. Az anya nemcsak létet ad gyermekének, hanem őrt áll a bölcső felett, illő eledellel táplálja, ruházza, nevelteti, minden lépésére aggodalommal figyel, haladásának örvend, győzelmé büszkeséggel tölti el — és ha tán szükségesnek mutatkozik a legnagyobb áldozatoktól sem riad vissza, — csak hogy gyermeke boldogulhasson.

Ilyen édes anya a mi egyházunk is. Alig hogy megalakult ez előtt 300 és néhány évvel, mindjárt iskolákat létesített, gondozott és fenntartott, s midőn az első szülötteket — nem a törökök és tatárok — hanem a keresztény testvérek elrabolták, vagy kép nélkül szólva, midőn a 17-ik században iskoláinkat, templomainkat kereszténynek nevezett egyházak erőszakkal elfoglalták, az elgyengült, de hitében, buzgalmában meg nem tört unitárius egyház újabb templomokat épített az Isten tiszteletére és új gymnasiumokat létesített az ifjúság tanítására és nevelésére, bizony csak olyanok voltak a 18. sz. kezdetén ez új intézetek, mint valami másodszülött gyenge gyermekek, de az egyház szeretettel ápolta, nevelte, gondozta és öltöztette, mondhatni ereje felett — míg Kolozsvárt felépült 1900-ban az új főiskola. Szegben, milyent valaha álmodánk, s ma, bár állami segélyvel, egyik legszebb és legjobban felszerelt tanintézete az országnak a mi kollégiumunk. Gyors haladásban nevededik a kereszturi gymnasium is — a harmadik testvér Tordán úgy látszik, férjhez megyen a vármegyéhez.

Legyen hála az isteni gondviselésnek, hogy időközben akadtak nagylelkű jótevők, Zsukiak, Horváthok, Augustinovicsok, Konczok, Derzsik, Kelemenek, Kovácsok és a kit elől nevezhettem volna, Berde Mózsá, ki egész fejedelmi adományt hagyott egyházunkra.

Legyen hála a tisztultabb korszellemnek is, melynek befolyása alatt a haza kormánya is iskolánk segítségére jött.

Örvendjenek tisztelt tanár urak, hogy mindezt megérhették. Nem törölhetem ki emlékeimből, hogy én s az én kartársaim minő más viszonyok között éltünk, de teljesítettük kötelességünket, kiki az ő tehetsége szerint és mindnyájan tisztelettel az egyház iránt, mely minket a tanári székre elhívott, és ő is — tehetsége szerint — fizetésünkről gondoskodott, szeretettel a növendékek iránt, kiknek tanítását és nevelését az egyház reánk bízta.

Ez a megemlékezés arra indít, hogy szóljak egyúttal arról a kötelezettségről is, mely az említett kapcsolatos viszonyból fogva, az anyaszentegyház által létesített és fenntartott tanintézetekre s közelebbről e diszes kollégiumra, illetve annak illusztris tanáira hárul.

Minden édes anya, már a természet törvényeinél fogva, joggal megvárhatja, hogy gyermekei, kiket szül, ápol, nevel, gondoz, iránta kellő tisztelettel és szeretettel viseltesse; így az egyház is joggal várhatja, hogy az általa létesített tanintézetek vezetői és növendékei őtet tiszteljék és szeressék. Minden édes anya, ki gyermekei előtt jó példával járt a munkásságban és nemes tettekben, joggal elvárhatja, hogy az ő példaadását szemelőtt tartva, fiai és utódai szintén nemes tetteket visznek végbe; így az egyház is joggal megvárhatja tanintézetünk tanáraitól és növendékeitől, hogy hitben buzgó, szeretetben bővelkedő, áldozatokban kifogyhatlan elődeik példáit követik; hittel egy szebb jövőben, szeretettel a gyöngék és kicsinyek iránt tovább építik e földön az Isten országát; elvárhatja az egyház különösen a tanár uraktól, kikre a legdrágább kincseit, gyermekeit bizza, hogy tudásuk fáját a növendékek javára gyümölcsöztessék, ismereteik forrását a növendékek előtt megnyitják, az ifjúságot szeretettel keblökre ölelik s a szeretet melegében lelkesítik a nemes érzelmek és tettek ápolására, testvéreik, embertársaik és mindenek felett a haza szeretetére buzdítják.

Igy tekintván a fennálló viszonyt az egyház és az iskolák között, most már szívem szeretetével és lelkem teljes melegével, az egyház nevében üdvözlöm Márkos Albert tanár barátunkat beiktatási ünnepélyén; kívánok neki sok szerencsét szép pályáján; elismerést kitartó munkásságáért, édes örömet saját lelkében és sikert tanítványáiban.

IV. Dr. Gál Kelemen igazgató üdvözlő beszéde.

Mélyen tisztelt Közönség! Kedves Kartárs Úr! Ezzel a szép ünnepélylyel Ön véglegesen belépett ez intézet kötelékébe. Az egész életre szóló e tettel adva van a mai lépés fontossága. Kedves társadalmi szokás, hogy az életnek ilyen messze kiható mozzanataiban barátainkat, ismerőseinket üdvözljük s neki az élet küzdelmeire sikert és áldást kívánjunk. Ennek a jó szokásnak hódolva, de szívüinktől is késztetve kartársi érzelmekkel és bizalommal üdvözlöm Önt a tanári kar nevében s működésére Isten segítségét és áldását kérem.

Nem ismeretlen Ön előtt az a hivatás, a melyre vállalkozott s a mai fogadalommal egész életére elkötelezte magát. Hiszen már több év óta működik ez intézetnél s volt alkalma, hogy tapasztalatokat szerezhessen a mi munkánk természetéről. Nem ismeretlenek Ön előtt ennek a testületnek szelleme, traditioi sem, a melyeknek egészséges alkotórészei tovább építésére, esetleg rossz hajtásai nyesegetésére hívta el főhatóságunk bizalma. Hiszen egész középiskolai pályáját a mi szellemünk sugallta nevelői hatások között töltötte el s egyetemi tanulmányai befejezése után, ez intézet kebelében kezdette meg azt a munkát, melyre Jézus e szavakkal küldötte ki tanítványait: „Elmenvén, tanítsatok minden népeket.“ Épen azért erős a mi hitünk és várakozásunk, hogy Isten adta tehetségeit s ön maga szerezte tudását gazdagon fogja gyümölcsöztetni annak az intézetnek szellemi és erkölesi előmenetelére, melynek Ön Isten s szülői után a legtöbbit, — mindent köszönhet.

Azok előtt, a kik a magyar közoktatásügy rohamos fejlődését az utóbbi 20—30 év alatt figyelemmel kísérik, tisztán áll az a szomorú tény, hogy a felekezeti középiskolák az államiak rohamos fejlődése folytán leszorultak, szinte száználmas helyzetbe jutottak. Az államiak rendelkezvén a kellő anyagi eszközökkel s támogatva a nemzeti öntudat felébredett közvéleményétől, diadalmasan haladtak előre; a felekezetiek pedig — nem lévén támogatásukra a szükséges anyagi eszközök — csakhamar arra ébredtek, hogy a legbuzgóbb törekvéssel sem képesek versenyezni a diadalmasan előretörő fiatal társal s részükre mármár nem marad egyéb hátra, mint a dicsőséges mult fényében sűtkérezve s abból erőt merítve, küzdeni a jelen reánytelen-ségével, az erők végső megfeszítésével állani a versenyt, hogy végkép s csúfosan le ne maradjanak. Hogy ez még — hála a gondviselésnek — be nem következett, az annak a sokszor kétségbevont, de mindazonáltal meglevő egyházas szellemnek tudható be, a mely az egyenlőtlen feltételek mellett vivott versenyben a felekezeti tanárokat a jobb jövő reményével kecségteti.

Ennek birtokában s a jobb jövő reményében kell Önnek is megkezdeni s illetőleg most már ez ünnepélyes actus hatása